

L'islam en Svizra

Las nodas vesavilas da sia preschientscha

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ils attentats dals 11 da settember 2001 en ils Stadis unids han transfurmà nossa percepziun da l'islam. Tenor la dumbraziun da 2000 discurrevan en Svizra 94 937 persunas l'albanais sco linguatg principal, 44 523 tirc, 14 345 arab, 7531 curd, 2661 somali euv. Dapi lez di da sgarschur percorsch'ins ils blers da quels umans sco muslims, ensemble cun ils Bosniacs da linguatg croat, cun immigrads da segunda generaziun ed autras gruppas. L'immigraziun ha engrondi la preschientscha da lezza religiun en Svizra; oz vivan var 350 000 muslims en Svizra, pia 4,3% da la populaziun totala.** Il sociolog Stéphane Lathion (Universitad da Friburg) ha fatg part d'ina retschertga realisada 2005 ed entitulada: «Vita islamica en Svizra. Identitad, giavischs e percepziun dals muslims en Svizra.» El ha resumà il fritt da sias perscrutaziuns en in artigel da trais paginas*. Ina noda da l'islam èn sias «tschintg pitgas», numnadamain la confessiun da cretta, la curaisma da trenta dis, l'almosna, il pelegrinadi a Mecca e tschintg uraziuns ritualas al di. Ma ils muslims che vivan en pajais da tradiziun cristiana han emprendi d'adaptar lezzas prescripziuns a las relaziuns localas; per els, punctuescha Lathion, «na datti quasi mai problems pervi da las praticas ritualas che derivan da lur religiun (...).

Las polemicas colliadas cun l'islam dapi 2001 derivan cleramain da sia vesaviladad en il spazi public (...). Lezza preschientscha islamica san ins pertschaiver, chapir ed interpretar en duas guisas. L'emprima resguarda sia vesaviladad e sias pretensiuns sco refusa da s'integrar en la societad svizra; l'auter puntg da vista chapescha lezzas nodas da religiusedad sco la voluntad da s'integrar en in conturn en sazez pauc adattà ad ina pratica religiusa en la sfera publica» (p. 17). L'autur examinescha lura trais nodas tradizionalas islamicas che nus resentin immediat sco estras, numnadamain il diever dal faziel da chau, la pretensiun d'in agen quadrat en santeris e quella d'in minaret vid moscheas.

Il paus etern qua sper ils mes

Areguard il faziel da chau scriva Lathion: «La lescha svizra garantescha las libertads da cretta e pratica. Il stadi dastga pia strusch scumandar per princip il faziel da chau (...) oramai ch'i dat muslimas che resguardan ses diever sco in cumond da Dieu (...). Dentant po il stadi resguardar ponderaziuns ordaifer la religiun per circumscriber l'applicaziun d'in princip legal (...). Impedescha il faziel da chau da frequentar in'instrucziun u da praticar in'activitad en scola? Pregiuditgescha'l il svilup da la persuna? (...). En Svizra dastgan scolaras purtar il faziel da chau, ma quai è scumandà a las

magistras» (pp. 17-18). Questa norma vala era t. a. en il stadi liber da Baviera; in'uniun islamica ha appellà a la Dretgira costituziunala federala (Karlsruhe) encunter lez scumond, ma questa ha refusà il plant avant paucs dis, faschend endament ch'ins chapeschia savens il faziel da chau sco in segn da subordinaziun feminina. Lathion examinescha sumegliantamain la pretensiun d'in quadrat zavrà en santeris: «Ils muslims incumbensavan fin ussa lur famiglia da repatriar custusamain lur bara, per garantir lur paus etern en la terra da l'islam. Els acceptan oz che la terra [svizra] (...) è oramai lur terra, almain tant enavant ch'i pon s'imaginar da ruassar en ella per adina: (...) 'Mes uffants e biadis èn qua, quai che vanza da mia vita è qua, jau vi vegnir sepulì qua, sper ils mes' (...). Il cas da Neuchâtel mussa fitg bain co ch'ins sa cuntanscher ina soluziun che tuttas varts possian acceptar (...). Ils muslims pretendevan ina sepultura speditiva, ina fossa perpetna orientada encunter Mecca ed in ponn da bara empè d'in vaschè. Il chantun prescriveva in vaschè, ina fossa per 25 u 30 onns ed in termin avant la sepultura (...). Suenter tractativas lungas han ins cuntanschi ina cunvegna; la fossa vegn orientada encunter Mecca e concedida per 60 onns, la bara surveg in ponn e vegn messa en in vaschè, ins ha chattà in cumpromiss areguard il termin da sepultura» (p. 18).

Dastg'ins bajegiar minarets novs?

Dastga ina vischnanca svizra scumandar per princip la construcziun d'in minaret vid ina moschea? Quai duai decider proximamain la Dretgira federala (DF), damai che talas construcziuns han sveglià opposiziuns communalas. Il pled arab «manâr» u «minâra» vul dir «tur da signal»; il minaret fa part da la moschea sco il clutger da la baselgia. En pajais islamics, danor tar la minoritad alevida, serva il minaret per clamar ils crettavels ad urar, sco tar nus ils zains per clamar tar il cult divin; en Svizra, sco en general en l'Europa, vala il minaret sco ensaina emozionala per ils muslims. Lathion: «Ins po resguardar la pretensiun da minarets pli numerus sco ina provocaziun ed ina noda ostentativa e privlusa, ubain, il cuntrari, sco la voluntad d'integraziun dals muslims en Svizra, nua ch'i èn oramai da chasa, sa sentan bain e vulan urar a moda degna, respectond la legalitad svizra» (p. 18). L'autur punctuescha: «Las dumondas d'urbanissem e d'architettura san lura vegnir examinadas sco per mintga monument public u privat» (p. 18). Sperain che la DF franchiseschia ina soluziun che faciliteschia l'integraziun dals muslims en noss pajais.

* Stéphane Lathion, *Islam en Suisse*. En: «Universitas», Friburg, december 2006, pp. 16-18. Adressa: Presse et communication, Miséricorde, avenue de l'Europe 20, 1700 Friburg. Fax: 026 300 97 03